

Dagmar Matošková - Jozef Gálik

Konkurencieschopnosť slovenských potravinárskych výrobkov

Competitiveness of Slovak food products

Abstract *The paper is aimed at selected aspects of the competitiveness of Slovak food products on the domestic market in the period 2012-2016. In particular, it analyzes the relevant economic indicators of the food industry, the SR self-sufficiency in agri-food commodities, foreign trade exchange and the identification of the share of Slovak food products on the domestic market. The results show that the food industry as a whole reaches positive economic results, it has a sufficient raw material base for the processing of beef and poultry meat, grains, oilseeds and sugar from domestic production. On the foreign market with replaceable food commodities, the negative trade balance is growing, which is deepening over time. The largest share of Slovak products in the domestic market is provided by the brewing-malt industry, the share of the poultry and mill industry has been increasing in recent years.*

Key words *food industry - economic indicators - competitiveness - foreign trade - self-sufficiency - agri-food commodities - share of Slovak food products on domestic market*

Abstrakt Príspevok sa zameriava na vybrané aspekty konkurencieschopnosti slovenských potravinárskych výrobkov na domácom a zahraničnom trhu v období rokov 2012-2016. Konkrétne ide o analýzu relevantných ekonomických ukazovateľov potravinárskeho priemyslu, sebestačnosti SR v agropotravinárskych komoditách, zahraničnej obchodnej výmeny a identifikáciu podielu slovenských potravinárskych výrobkov na domácom trhu. Z výsledkov vyplýva, že potravinársky priemysel ako celok dosahuje kladné hospodárske výsledky, disponuje dostatočnou surovinovou základňou pre spracovanie hovädzieho a hydinového mäsa, obilnín, olejnin a cukru z domácej produkcie. Na zahraničnom trhu s nahraditeľnými potravinárskymi výrobkami dosahuje negatívne saldo obchodnej bilancie, ktoré sa v čase prehĺbuje. Najvyšší podiel slovenských výrobkov na domácom trhu zabezpečuje pivovarnícko-sladovnícky priemysel, podiel hydinárskeho a mlynského priemyslu sa v posledných rokoch zvyšuje.

Kľúčové slová *potravinársky priemysel - ekonomické ukazovatele - konkurencieschopnosť - zahraničný obchod - sebestačnosť - agro-potravinárske komodity - podiel slovenských výrobkov na domácom trhu*

Potravinársky priemysel nadväzuje na poľnohospodársku prvovýrobu, popri výrobe potravín poskytuje pracovné miesta s výrazným dosahom na rozvoj regiónov. V Koncepcii rozvoja potravinárskeho priemyslu na roky 2014 -2020 [17] sa uvádza, že ide o strategický priemysel, ktorý v rámci agropotravinárskeho komplexu má potenciál zabezpečiť vysokú mieru potravinovej bezpečnosti Slovenska pri súčasnom rešpektovaní požiadaviek ochrany životného prostredia a zachovaní princípov udržateľného rozvoja. Napriek tomu, že vysoká kvalita slovenských potravín je garantovaná prísnou národnou legislatívou, silná konkurencia na trhu EÚ, politika obchodných reťazcov, nerovnovážne podpory v rámci poľnohospodárstva a potravinárstva, nedostatočné investície do inovácií a modernizácie potravinárskeho priemyslu oslabili jeho konkurencieschopnosť na domácom i zahraničnom trhu.

BLAAS, G. (2013) konštatuje, že priemysel spracovania potravín zohráva rozhodujúcu úlohu pri generovaní dopytu po poľnohospodárskych surovinách a je dôležitým činiteľom vplyvujúcim na konkurencieschopnosť domácej poľnohospodárskej výroby. Efektívnosť spracovania potravín určuje pozíciu domácej produkcie na trhoch hotových potravín, a to domácich aj zahraničných. Vysoký podiel dovážaných výrobkov na spotrebiteľskom trhu potravín a negatívna bilancia obchodu indikuje nízku konkurencieschopnosť domáceho spracovateľského priemyslu. K jeho nízkej efektívnosti prispieva prebytok výrobných kapacít a technologické zaostávanie.

Podľa CHRASTINOVEJ, Z., ADAMA, Š. a BELEŠOVEJ, S. (2018) klesajúci trend podielu pridanej hodnoty v potravinárskom priemysle je do určitej miery spôsobený meniacim sa podielom jej úrovne v iných odvetviach národného hospodárstva, ale najmä poklesom výroby rozhodujúcich odvetví potravinárskeho priemyslu a výrazným dovozom hotových potravinárskych výrobkov s pridanou hodnotou realizovanou mimo územia SR aj z prvotných poľnohospodárskych surovín vyvezených zo Slovenska.

Na potenciál potravinárstva ako generátora pridanej hodnoty v národnom hospodárstve poukazoval HUTNÍK, F. (1999), ktorý prišiel k záveru, že ekonomické možnosti tohto sektora oproti iným spracovateľským odvetviám spočívajú predovšetkým v jeho inovačnej kapacite ako aj rýchlosti obratu kapitálu. Tieto podporujú efektívnosť medzispotreby a vysokú produktivitu práce.

Predkladaný príspevok vychádza z výsledkov výskumných správ 2. časovej etapy rezortných projektov „Kompetitívnosť slovenských poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov“ [13] a „Hodnotenie a analýza ekonomickej výkonnosti poľnohospodárstva, potravinárstva v kontexte agrárnych politík EÚ“ [6], ktoré sa riešili na výskumnom ústave ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva v roku 2017. Predmetnou problematikou sa okrem vyššie uvedených autorov zaoberali MATOŠKOVÁ D., GÁLIK, J. a JAMBOROVÁ, M. (2018). Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmlúv č. APVV-15-0552 a APVV-16-0321.

Metodický postup

Zvolený metodický postup korešponduje s vecným zameraním príspevku, ktorý je orientovaný na vybrané aspekty konkurencieschopnosti potravinárskeho sektora v období rokov 2012-2016. Splnenie cieľa sa zabezpečilo analýzou, syntézou a komparáciou údajov, ktoré sa spracovali do tabuľkovej, grafickej a textovej podoby a expertnými odhadmi.

Informačnou platformou pre predmetnú analýzu boli údaje zo ŠÚ SR, rezortnej štatistiky MPRV SR z NPPC-VÚEPP (vlastné analýzy, databázy, výskumné úlohy a situačné a výhľadové správy). K informačným zdrojom patrili tiež údaje a poznatky pracovníkov MPRV SR a SPPK.

Miera sebestačnosti agropotravinárskych komodít v SR bola vypočítaná v súlade s metodickým postupom Eurostatu, pričom

- $\text{sebestačnost} = (\text{produkcia} / \text{spotreba}) * 100$.

Pri výpočte sa vychádza z bilančnej produkcie a spotreby konkrétnych komodít, ktoré sú publikované v príslušných situačných a výhľadových správach MPRV SR a NPPC-VÚEPP, autormi ktorých sú Gálik, J. (2017 a-c), Jamborová, M. (2017 a-d), Masár, I. (2017) a Meravá, E. (2017 a-c). V Konceptii rozvoja potravinárskeho priemyslu na roky 2014-2020 [17] sa uvádza, že úroveň sebestačnosti strategických surovín by sa nemala pohybovať na nižšej úrovni ako 80 %.

Pre stanovenie **podielu slovenských potravín na domácom trhu** boli použité dva metodické prístupy, ktoré sú založené na štatisticky dostupných údajoch podľa vybraných odborov potravinárskeho priemyslu, a to:

1) *na základe tržieb a finančnej hodnoty zahraničného obchodu*

- $\text{podiel zahraničných tovarov} = (\text{dovoz} / (\text{tržby} - \text{vývoz} + \text{dovoz})) * 100$
- $\text{podiel domácich tovarov} = 100 - \text{podiel zahraničných tovarov}$

2) *na základe naturálneho objemu výroby a zahraničného obchodu*

- $\text{podiel zahraničných tovarov} = (\text{dovoz} / (\text{výroba} - \text{vývoz} + \text{dovoz})) * 100$
- $\text{podiel domácich tovarov} = 100 - \text{podiel zahraničných tovarov}$

Oba výpočty sú orientačné a je nutné ich interpretovať opatrne vzhľadom na potenciálnu možnosť vzniku istých diskrepancií v databáze colnej štatistiky, kde údaje nie sú abstrahované od reexportov. Okrem toho pre finančné vyjadrenie sa čiastočne môže meniť aj výber respondentov v jednotlivých potravinárskych odboroch hlavne v súvislosti s majetkovými zmenami existujúcich potravinárskych podnikov a pri naturálnom vyjadrení je obmedzujúcim faktorom výber komodít, resp. komoditných skupín v rámci daného priemyslu, ktoré by mali korešpondovať s kódmi colnej štatistiky. Vzhľadom na vysoké reexporty bol pri tukovom a cukrovinkárskom priemysle urobený expertný odhad monitorovaného ukazovateľa, a to len pri prvom metodickom prístupe.

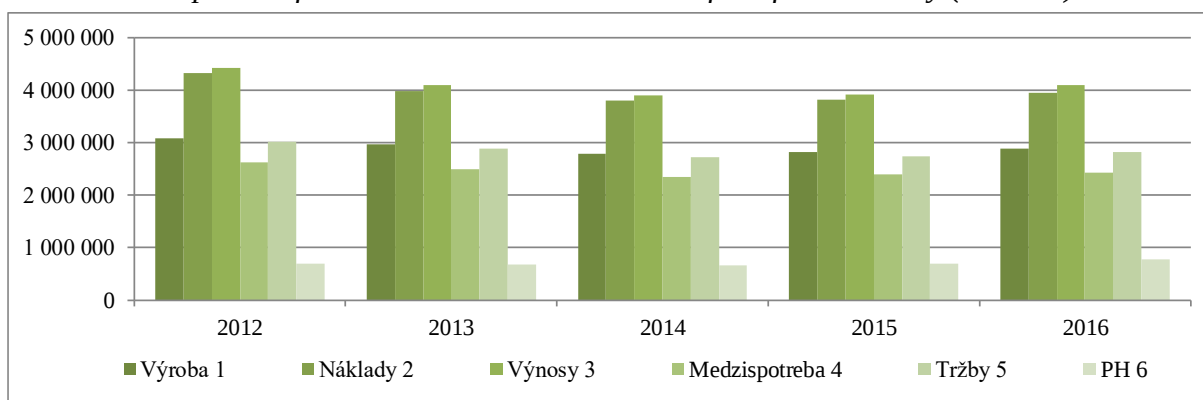
Vlastná práca

Ekonomické aspekty konkurencieschopnosti

Potravinársky priemysel ako celok prosperuje, pričom výnosy dlhodobo prevyšujú náklady, čo sa adekvátne prejavuje na ukazovateľoch rentability. Najpriaznivejšie hodnoty rentability nákladov boli v roku 2016 zaznamenané vo vinárskom, pivovarnícko-sladovníckom, konzervárskom a cukrovinkárskom priemysle (Tab. 2). Významnú časť nákladov na vytvorený produkt tvoria náklady na materiál, energiu a mzdy. Podiel medzispotreby na výrobných nákladoch v rokoch 2012-2016 sa v potravinárskom priemysle pohyboval približne na úrovni 62 % (Tab. 1). V sledovanom 5-ročnom období finančný objem **výroby** (tržby z predaja výrobkov a služieb, aktivácia a zmena stavu zásob) potravinárskeho priemyslu klesol o 6,5%. Adekvátne uvedenému klesol objem **tržieb** za vlastné výrobky a služby o 6,6 % a za predaj tovaru o 1,2 %. Pozitívnym je vzrast celkovej **pridanej hodnoty** o 9,8% (Graf 1).

Graf 1 Vývoj vybraných ekonomických ukazovateľov potravinárskeho priemyslu (tis. EUR)

Development of selected economic indicators of the food industry (th. EUR)

Prameň: Potrav (MPRV SR), výpočty NPPC-VÚEPP⁷

Poznámka: Tržby za vlastné výrobky a služby; PH – pridaná hodnota⁸

1/ Production, 2/ costs, 3/ revenues, 4/ intermediate consumption, 5/ sales, 6/ value added, 7/ Source: Potrav (MPRV SR), NPPC-VÚEPP calculations, 8/ Note: sales for own products and services, PH – value added

Tab. 1 **Analytické ukazovatele potravinárskeho priemyslu**

Analytical indicators of the food industry

Ukazovateľ ¹	2012	2013	2014	2015	2016	2016-2012 (%; rozdiel v p.b.) ²
Podiel medzis potreby na nákladoch (%) ³	60,7	62,9	61,6	62,5	61,6	0,9
Rentabilita nákladov (%) ⁴	2,3	3,2	2,6	2,4	3,5	1,2
Rentabilita celkového majetku (%) ⁵	3,3	4,6	3,7	3,2	4,4	1,1
Podiel tržieb* na výnosoch (%) ⁶	68,0	70,2	69,5	70,0	68,8	0,7
Zadlženosť celkového majetku (%) ⁷	51,5	50,9	51,1	52,0	51,8	0,4
Opotrebovanosť DHNM (%) ⁸	51,4	54,0	54,6	54,9	55,8	4,4
Podiel zahr. kapitálu na základnom imaní (%) ⁹	59,2	51,7	50,3	48,7	63,2	3,9
Podiel vl. zdrojov na financovaní investícií (%) ¹⁰	73,4	82,6	73,4	69,5	67,6	-5,8
Podiel technológií na obstaraných investíciách (%) ¹¹	61,8	62,0	63,1	55,7	57,3	-4,4
Produktivita práce z PH (tis. EUR) ¹²	23,4	22,7	22,9	23,3	24,4	104,0

Prameň: Potrav (MPRV SR), výpočty NPPC-VÚEPP¹³

Poznámka: DHNM - dlhodobý hmotný a nehmotný majetok, PH - pridaná hodnota; *tržby za vlastné výrobky a služby¹⁴

1/ Indicator, 2/ difference in percentage points, 3/ share of intermediate consumption on costs (%), 4/ costs effectiveness (%), 5/ profitability of total asset (%), 6/ the share of sales on revenues (%), 7/ debt of total asset (%), 8/ shabbiness of long-term tangible and intangible asset (%), 9/ the share of foreign capital on fixed asset (%), 10/ the share of own funds to finance investments (%), 11/ the share of technologies on purchased investments, 12/ labour productivity from value added (th. EUR), 13/ Source: Potrav (MPRV SR), NPPC-VÚEPP calculations, 14/ Note: DHNM - long-term tangible and intangible assets, PH - value added, *revenues for own products and services

K najvýznamnejším indikátorom rastu konkurencieschopnosti podniku, resp. odvetvia patrí **produktivita práce z pridanej hodnoty**, ktorá v sledovanom období v potravinárskom sektore vzrástla len o 4,0 % a v roku 2016 dosiahla 24,4 tis. EUR. Najvyššiu hodnotu produktivity práce z pridanej hodnoty v roku 2016 dosiahol škrobárenský, pivovarnícko-sladovnícky a cukrovarnícky priemysel (Tab. 2).

Tab. 2 Vybrané ekonomické ukazovatele v odboroch potravinárskeho priemyslu v roku 2016

Selected economic indicators in the food industry branches in 2016

Ukazovateľ ¹	Rentabilita nákladov (%) ²	Zadlženosť majetku (%) ³	Opotreb. DHNM (%) ⁴	Podiel ZK na ZI (%) ⁵	Podiel VZ na financ. investícií (%) ⁶	PP z PH ⁷ (tis. €) ⁸
Potrav. priemysel, odbor: ⁹	3,5	51,8	55,8	63,2	67,6	24,4
-mliekareský ¹⁰	1,3	54,4	52,0	77,4	63,8	23,5
-mäsový ¹¹	0,3	63,4	56,7	75,5	70,8	14,6
-hydinareský ¹²	-1,7	59,5	57,7	64,9	89,4	19,3
-mlýnský ¹³	1,3	68,1	44,5	0,0	9,8	23,9
-pekárareský ¹⁴	0,5	63,3	59,5	56,2	69,3	14,8
-pivovar.-sladov. ¹⁵	10,4	57,5	62,8	79,4	96,2	53,3
-škrobárareský ¹⁶	6,7	18,7	60,7	100,0	99,2	111,9
-liehovarnícky ¹⁷	2,7	34,4	47,8	10,7	75,4	26,5
-tukový ¹⁸	0,1	62,9	52,6	0,5	46,0	21,4
-vinársky ¹⁹	10,5	43,0	46,3	5,9	62,4	29,0
-konzervárareský ²⁰	8,0	56,6	53,1	61,4	66,3	28,6
-mraziárareský ²¹	0,0	78,9	60,4	0,0	24,7	15,5
-rybný ²²	-0,6	71,3	38,1	0,0	5,7	13,4
-cukrovarnícky ²³	2,9	35,1	62,8	97,2	87,2	56,0
-cukrovinkársky ²⁴	9,4	40,1	50,1	0,0	100,0	32,2
-nápojový ²⁵	7,7	50,5	68,3	82,8	32,1	30,9

Prameň: Potrav (MPRV SR), výpočty NPPC-VÚEPP²⁶

Poznámky: DHNM - dlhodobý hmotný a nehmotný majetok, PH - pridaná hodnota, ZK - zahraničný kapitál, ZI - základné imanie, VZ - vlastné zdroje²⁷

1/ Indicator, 2/ costs effectiveness (%), 3/ debt of total asset (%), 4/ shabbiness of long-term tangible and intangible asset (%), 5/ the share of foreign capital on fixed asset (%), 6/ the share of own funds to finance investments (%), 7/ labour productivity from value added, 8/ thousand EUR, 9/ food industry, 10/ milk, 11/ meat, 12/ poultry, 13/ milling, 14/ bakery, 15/ brewing-malt, 16/ starch, 17/ distillery, 18/ fat, 19/ wine, 20/ canning, 21/ freezer, 22/ fishing, 23/ sugar, 24/ confectionery, 25/ beverages, 26/ Source: Potrav (MPRV SR), NPPC-VÚEPP calculations, 27/ DHNM - long-term tangible and intangible asset, PH - value added, ZK - foreign capital, ZI - fixed asset, VZ - own funds

K spomaleniu tempa rastu produktivity práce z pridanej hodnoty prispel, na rozdiel od predchádzajúceho obdobia, rast počtu zamestnancov (+5,6 %). V roku 2016 v ňom pracovalo 31,6 tis. zamestnancov, pričom najviac ich zamestnával pekáraresko-cukráreský, mäsový a mliekareský priemysel (Tab. 3).

Tab. 3 **Porovnanie počtu zamestnancov v jednotlivých odboroch potravinárskeho priemyslu v roku 2016 (potravinársky priemysel = 100%)**

Comparison of the employees number in the individual branches of the food industry in 2016 (food industry = 100%)

ML	MS	HY	MY	PE	P-S	ŠK	LH	TK	V	KZ	MR	RY	CU	CY	NE
14,7	16,3	6,3	2,5	21,0	5,7	1,1	2,4	1,2	3,7	7,3	1,4	2,3	1,1	8,3	4,7

Prameň: Potrav (MPRV SR), výpočty NPPC-VÚEPP¹

Poznámky: Odbory potravinárskeho priemyslu: ML - mliekarenský, MS - mäsový, HY - hydínarský, MY - mlynský, PE - pekársko-cukrárenský, PS - pivovarnícko-sladovnícky, ŠK - škrobárenský, LH - liehovarnický, TK - tukový, V - vinársky, KZ - konzervárenský, MR - mraziarenský, RY - rybný, CY - cukrovinkársko-pečivárenský, NE - nápojový²

1/ Source: Potrav (MPRV SR), NPPC-VÚEPP calculations, 2/ Notes: food industry branches: ML – milk, MS – meat, HY – poultry, MY – milling, PE – bakery, PS – brewing-malt, ŠK starch, LH – distillery, TK – fat, V – wine, KZ – canning, MR – freezer, RY – fishing, CY – confectionery, NE – beverages

Zahraničný kapitál sa na základnom imaní potravinárskych podnikov v roku 2016 podieľal 63,2%, pričom niektoré podniky sú súčasťou nadnárodných korporácií so silným kapitálovým zázemím umožňujúcim investovať do moderných technológií, inovácií výrobkov a marketingu. Na druhej strane v mnohých malých a stredných podnikoch čiastočne absentujú marketingové stratégie z dôvodu nedostatku zdrojov. Najvyšší podiel zahraničného kapitálu na základnom imaní v súčasnosti zaznamenávame v škrobárenskom (100 %), cukrovarníckom (97,2 %) a nápojovom (82,8 %) priemysle. V mlynskom, mraziarenskom a rybnom priemysle finančný kapitál absentuje.

Napriek uvedenému v potravinárskom priemysle vo všeobecnosti prevažuje obmedzený objem finančných zdrojov pre permanentnú modernizáciu spracovateľských kapacít, k čomu prispieva nedostatočná tvorba vlastných kapitálových zdrojov, závislosť na financovaní investícií z cudzích zdrojov a limitované objemy obstaraných investícií. S tým súvisia nedostatočné výdaje na výskum a vývoj (brzda dynamického rozvoja odvetvia a oslabovanie konkurencieschopnosti), rezervy v inováciách výrobkov a nedostatočne vyvinuté väzby medzi spracovateľskou a rezortnou výskumnou sférou.

Negatívnym je fakt, že v potravinárskom priemysle zaznamenávame pomerne vysokú **opotrebovanosť** dlhodobého hmotného a nehmotného majetku (okolo 55 %).

V roku 2016 sa v sledovanom priemysle preinvestovalo o 45,5 % finančných prostriedkov viac ako v roku 2012, pričom **obstarané investície** smerovali hlavne do technológií (57,3%). V sledovanom 5-ročnom období sa objem obstaraných investícií do technológií zvýšil o 35,0%. Financovanie investícií bolo v rozhodujúcej miere (na 67,6 %) zabezpečované **z vlastných zdrojov** (z odpisov a u ziskových podnikov aj z hospodárskeho výsledku), čiže bolo priamo závislé od dosahovanej dôchodkovosti. Najvyšší podiel vlastných zdrojov na financovaní investícií vynaložil cukrovinkársky priemysel (100 %) a najnižší rybný priemysel (2,7 %). Odpisy a zisk neboli dostatočným zdrojom financovania na obstaranie nových technológií a obnovu budov. Z uvedeného dôvodu bola obnova financovaná aj z **tuzemských úverov** (15,4%), z **dotácií** MPRV SR (1,4%), z podpory investícií v poľnohospodárstve a potravinárstve (3,6%), iných zdrojov (11,4%) a **zo zahraničného kapitálu** (0,6%). **Zadlženosť celkového majetku** sa v potravinárskom

priemysle dlhodobo pohybuje približne na úrovni 51,5 %, pričom v roku 2016 bol najviac zadlžený mraziarenský (78,9 %) a najmenej škrobárenský priemysel (18,7 %).

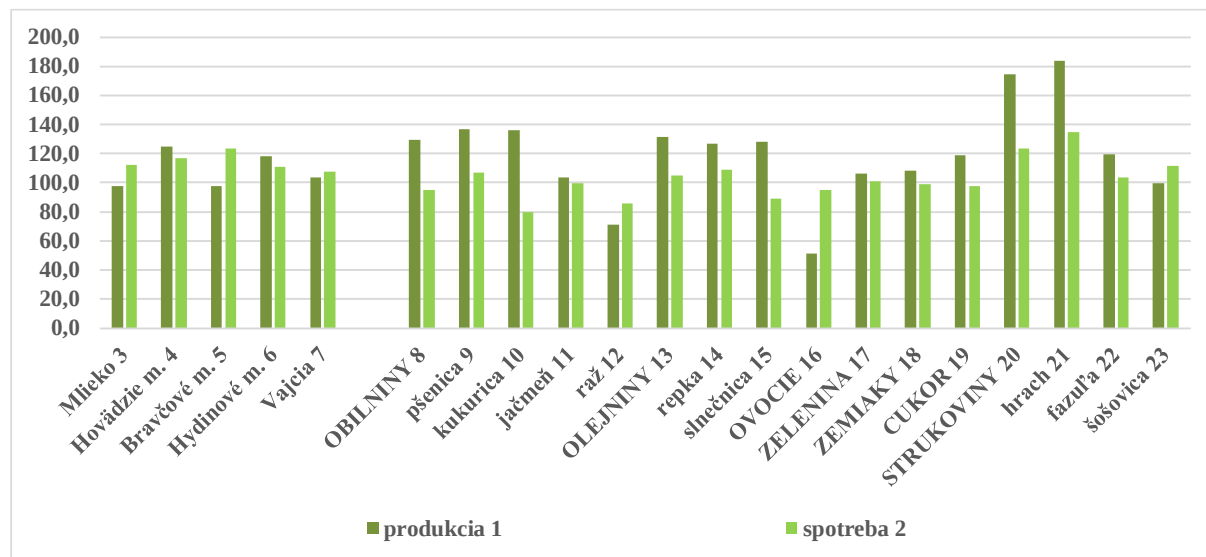
Sebestačnosť v agropotravinárskych komoditách

Základnými vstupmi do jednotlivých odborov potravinárskeho priemyslu sú poľnohospodárske a potravinárske komodity. Na Slovensku sa kladie čoraz väčší dôraz na ponuku potravín domácej proveniencie, ktoré sú nositeľmi kvality, regionálnej a krajovej špecifickosti a tiež výsledovateľnosti vzhľadom na bezpečnosť potravín z hľadiska hygienických a ďalších kvalitatívnych štandardov. Z uvedeného dôvodu by sme sa mali usilovať o to, aby sme v potravinárskom priemysle spracovávali čo najviac vstupov slovenského pôvodu a obmedzili ich dovoz zo zahraničia. Na druhej strane by sme mali zvýšiť výkonnosť potravinárskeho priemyslu a snažiť sa agrárne komodity spracovať doma a masívne ich nevyvážať do zahraničia.

K indikátorom konkurencieschopnosti patrí miera sebestačnosti v agropotravinárskych komoditách resp. v základných surovinách do potravinárskeho priemyslu, ktorá je determinovaná schopnosťou krytia potrieb sledovanej krajiny vlastným výrobným potenciálom.

Graf 2 Vývoj produkcie a spotreby v roku 2016 (priemer 2012-2015 = 100 %)

Development of production and consumption in 2016 (average of 2012-2015=100 %)

Prameň: Situačné a výhľadové správy NPPC-VÚEPP, výpočty NPPC-VÚEPP²⁴

1/ Production, 2/ consumption, 3/ milk, 4/ beef meat, 5/ pig meat, 6/ poultry meat, 7/ eggs, 8/ grains, 9/ wheat, 10/ maize, 11/ barley, 12/ rye, 13/ oilseeds, 14/ rape seeds, 15/ sunflower, 16/ fruits, 17/ vegetables, 18/ potatoes, 19/ sugar, 20/ legumes, 21/ peas, 22/ beans, 23/ lentil, 24/ Source: Situation and outlook reports of NPPC-VÚEPP and its calculations

Produkcia rastlinných komodít sa na Slovensku v období rokov 2012-2016 vyvíjala diferencovane, čo nesúvisí len s vývojom pestovateľských plôch, ale aj s vývojom

poveternostných podmienok ovplyvňujúcich parametre intenzity výroby, ktoré boli v roku 2016 priaznivé pre pestovanie obilnín, olejní, zeleniny, zemiakov, cukrovej repy a strukovín o čom svedčí fakt, že v porovnaní s priemerom predchádzajúcich 4 rokov sa ich produkcia zvýšila, najvýraznejšie pri strukovinách. Na druhej strane produkcia ovocia klesla až o polovicu vzhľadom na mrazivé počasie v jarých mesiacoch, ktoré významne poškodilo úrodu ovocných stromov a jahôd.

V roku 2016 v porovnaní s priemerom rokov 2012-2015 spotreba obilnín, ovocia, zemiakov a cukru vykazovala mierne klesajúce tendencie na rozdiel od olejní a hlavne strukovín, kde prevládal opačný trend (Graf 2).

O tom, ako sa produkcia **komodít rastlinného pôvodu** podieľala na ich celkovej spotrebe svedčia údaje o miere sebestačnosti v tabuľke 4. Vyplýva z nich, že v roku 2016 sme celkovú domácu spotrebu obilnín pokryli produkciou na 189,7 %, olejní na 262,8 %, strukovín na 150,7 % a cukru na 127,8 %, čím sa vytvoril priestor pre ich vývoz do zahraničia. Dominantnou strukovinou je hrach, ktorého produkcia približne dvojnásobne prekračuje domácu spotrebu na rozdiel od ostatných druhov, ktoré vykazujú minimálnu mieru sebestačnosti. Pokiaľ za prah potravinovej bezpečnosti budeme považovať mieru sebestačnosti na úrovni 80 %, potom jej prijateľnú mieru sme dosiahli aj pri zelenine (86,8%). Kritická situácia bola okrem šošovice (14,7 %) a fazule (4,9 %) pri ovocí (33,7 %) a zemiakoch (61,7 %), pri ktorých ich domácu spotrebu musíme masívne pokrývať dovozom, pričom ide o tradičné nahraditeľné komodity, ktoré sa na našom území v minulosti pestovali v objeme, ktorý prijateľne uspokojoval domáci dopyt.

V roku 2016 v porovnaní s priemerom rokov 2012-2015 domáca spotreba všetkých **komodít živočíšneho pôvodu** pomerne výrazne vzrástla (Graf 2), k čomu okrem iného prispel pokles spotrebiteľských cien mäsa a mliečnych výrobkov a následne rast ich spotreby na obyvateľa. Dialo sa tak v prostredí zvyšujúcej sa výkonnosti mäsového a hydinského priemyslu (meranej výrobou a tržbami za vlastné výrobky a služby).

V dôsledku redukcie počtov dojných kráv a ošípaných mierne klesla produkcia mlieka a bravčového mäsa. Pozitívny vývoj produkcie bol zaznamenaný hlavne pri hovädzom a hydinovom mäse a miernejší pri vajciach.

Z konkrétnych údajov o miere sebestačnosti agropotravinárskych komodít živočíšneho pôvodu (Tab. 4) vyplýva, že v roku 2016 sme boli schopní pokryť domáci dopyt komoditami slovenskej proveniencie pri hovädzom a hydinovom mäse. Okrem toho pri hovädzom mäse sme vyrobili prebytky, ktoré domácu spotrebu prekračujú o 17,8 %, čím sa vytvorili predpoklady pre ich vývoz do zahraničia. V roku 2012 sme boli absolútne sebestační pri mlieku a vajciach. V nasledujúcich rokoch sme už domáci dopyt po týchto komoditách museli dopĺňať dovozom. Dosahujeme však pri nich prah potravinovej bezpečnosti, ktorý sme v roku 2016 prekročili pri mlieku o 1,9 % a pri vajciach o 11,6 %. Alarmujúca situácia je pri bravčovom mäse, pri ktorom spotrebu pokrývame len na 45,1%, t. j. viac ako polovicu domácej spotreby musíme doviesť zo zahraničia, pričom v posledných dvoch rokoch sa sledovaný ukazovateľ výrazne zhoršil.

Tab. 4 **Miera sebestačnosti pri vybraných agrárnych komoditách na Slovensku (%)**
Self-sufficiency rate for selected agrarian commodities in Slovakia (%)

Ukazovateľ ¹	2012	2013	2014	2015	2016	Rozdiel v p.b. ² 2016-2012
Živočíšne komodity³						
Mlieko z predaja ⁴	101,8	95,7	89,1	92,9	81,9	-19,9
Hovädzie mäso ⁵	116,5	105,2	108,3	113,2	117,8	1,2
Bravčové mäso ⁶	55,3	56,6	68,3	48,2	45,1	-10,1
Hydinové mäso ⁷	91,8	77,3	96,7	113,3	100,0	8,1
Vajcia ⁸	100,1	90,3	91,7	96,9	91,6	-8,4
Rastlinné komodity⁹						
Obilniny, z toho: ¹⁰	116,5	128,9	172,6	138,4	189,7	73,3
pšenica ¹¹	122,9	154,5	178,5	167,9	201,1	78,1
kukurica ¹²	115,8	109,9	203,4	124,6	233,1	117,4
jačmeň ¹³	102,4	101,4	133,6	103,5	114,6	12,2
raž ¹⁴	117,1	197,5	109,2	94,5	107,3	-9,8
Olejníny, z toho: ¹⁵	155,0	227,0	253,1	205,8	262,8	107,8
repka ¹⁶	102,3	182,2	210,7	148,0	187,1	84,8
slnečnica ¹⁷	1314,8	1957,4	2007,0	1742,9	2465,0	1150,1
Ovocie ¹⁸	57,4	65,6	69,1	61,0	33,7	-23,6
Zelenina ¹⁹	84,2	86,7	79,9	79,6	86,8	2,6
Zemiaky ²⁰	58,6	55,8	59,0	51,4	61,7	3,1
Cukor ²¹	80,1	102,4	131,1	105,8	127,8	47,7
Strukoviny, z toho: ²²	67,7	77,6	119,8	150,1	150,7	83,1
hrach ²³	86,3	106,2	179,4	192,5	203,3	117,0
fazuľa ²⁴	4,1	3,4	5,2	4,2	4,9	0,8
šošovica ²⁵	22,0	15,9	3,4	21,6	14,7	-7,3

Prameň: Situačné a výhľadové správy MPRV SR, NPPC-VÚEPP; výpočty NPPC-VÚEPP²⁶

1/ Indicator, 2/ difference in percentage points, 3/ animal commodities, 4/ milk from sales, 5/ beef meat, 6/ pig meat, 7/ poultry meat, 8/ eggs, 9/ plant commodities, 10/ grains, out of which, 11/ wheat, 12/ maize, 13/ barley, 14/ rye, 15/ oilseeds, out of which, 16/ rape seeds, 17/ sunflower, 18/ fruits, 19/ vegetables, 20/ potatoes, 21/ sugar, 22/ legumes, out of which, 23/ peas, 24/ beans, 25/ lentil, 26/ Source: Situation and outlook reports MPRV SR, NPPC-VÚEPP; NPPC-VÚEPP calculations

Zahraničná obchodná výmena s agropotravinárskymi výrobkami

Konkurencieschopnosť slovenských agropotravinárskych výrobkov na zahraničnom trhu je ovplyvnená hlavne silným konkurenčným tlakom, ktorý sa prejavuje masívnym dovozom nahraditeľných výrobkov na Slovensko v porovnateľných, prípadne konkurencieschopnejších cenových reláciách najmä z krajín EÚ. Atraktivita zahraničných inovovaných výrobkov za porovnateľné ceny s domácimi potravinami, premyslený marketing a prítiažlivá reklama obchodných reťazcov sú lákadlom, ktorý čiastočne utlmuje patriotizmus dominantného segmentu slovenských spotrebiteľov.

Z údajov uvedených v tabuľke 5 je evidentné, že Slovensko dlhodobo dosahuje negatívne saldo zahraničnej obchodnej bilancie s agropotravinárskymi komoditami, ktorého objem sa v čase prehlbuje. Aby bolo možné identifikovať príčiny negatívneho vývoja agropotravinárskeho zahraničného obchodu SR, je potrebné ho rozdeliť na dve základné zložky – obchod s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami. Nakoľko pri našej analýze pracujeme s agregovanými údajmi o zahraničnom obchode SR na úrovni HS 04 (štvormiestny kód HS), identifikácia poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov je len orientačná. Navyše štruktúra colného sadzovníka nerešpektuje takéto členenie ani na najpodrobnejšej úrovni HS 08 (osemmiestny kód HS), takže absolútne objektívne a exaktné rozdelenie agropotravinárskych výrobkov nie je možné.

S poľnohospodárskymi výrobkami dosahujeme dlhodobo kladnú obchodnú bilanciu, ktorej finančný objem sa v sledovanom období pri nahraditeľných komoditách znížil o 46,9 %. V roku 2016 sme poľnohospodárske výrobky doviezli v celkovej hodnote 876,4 mil. EUR, čo v porovnaní s bazickým rokom 2012 je o 4,2 % menej. Z toho predstavoval **dovoz nahraditeľných poľnohospodárskych výrobkov 67,7 %** (v roku 2012 až 76,8 %). Značná časť dovozu poľnohospodárskych výrobkov je tvorená pre nás nenahraditeľnými komoditami, ktoré pre zabezpečenie domácej spotreby je nevyhnutné doviesť. Okrem toho v mimosezónnom období značnú časť dovozu tvorí čerstvé ovocie a zelenina, ktoré vzhľadom na výšku nákladov a štruktúru našej výroby je lacnejšie doviesť z krajín s priaznivejším podnebím. V rovnakom období sme uvedené výrobky vyviezli za 913,9 mil. EUR. V porovnaní s bazickým rokom 2012 sa vývoz poľnohospodárskych výrobkov celkovo znížil o 25,2 %.

Neustále pretrvávajúca nepriaznivá situácia v zahraničnom obchode SR s **potravinárskymi výrobkami**, nakoľko v roku 2016 až 102,9 % (v roku 2015 108,1 %, v roku 2014 108,8 %, v roku 2013 až 143,0 % a v roku 2012 dokonca 182,8 %) nášho celkového agropotravinárskeho salda vygenerovali práve potravinárske polotovary a výrobky. V roku 2016 sme potravinárske výrobky doviezli celkovo za 3 228,0 mil. EUR (v porovnaní s bazickým rokom 2012 o 5,9 % viac), **z čoho až 77,8 %** (v roku 2012 dokonca 80,0 %) **predstavoval dovoz nahraditeľných potravinárskych výrobkov**. V sledovanom päťročnom období došlo k značnému útlmu vývozu potravinárskych výrobkov. V roku 2016 sme uvedené výrobky umiestnili na zahraničných trhoch v celkovej hodnote 1 913,0 mil. EUR, pričom v porovnaní s bazickým rokom ide o pokles až o 19,3 %. Z uvedenej hodnoty predstavoval **vývoz nahraditeľných potravinárskych výrobkov 83,6 %** (v bazickom roku 2012 dokonca 87,5 %). Spomenutý vývoj sa odzrkadlil vo výrazne **pasívnej obchodnej bilancii potravinárskeho priemyslu**, ktorý v roku 2012 vygeneroval schodok –677,5 mil. EUR (z toho 53,6 % pripadlo na nahraditeľné komodity, v poslednom roku predmetnej analýzy vygeneroval rekordných - 1 315,0 mil. EUR (z toho 69,3 % pripadlo na nahraditeľné výrobky).

Tab. 5 **Zahraničný obchod SR s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami**
(tis. EUR)

The SR foreign trade with agricultural and food products (th. EUR)

Ukazovateľ ¹	2012	2013	2014	2015	2016	2016/12
POĽNOHOSPODÁRSKE VÝROBKY²						
DOVOZ³						
Celkom ⁴	914 594	832 742	801 450	822 308	876 371	95,8
z toho: nahraditeľné ⁵	702 567	598 113	554 585	565 906	593 410	84,5
nenahraditeľné ⁶	212 027	234 629	246 865	256 402	282 961	133,5
VÝVOZ⁷						
Celkom ⁴	1 221 414	1 126 689	893 804	907 434	913 901	74,8
z toho: nahraditeľné ⁵	1 150 096	1 038 443	822 180	829 813	831 100	72,3
nenahraditeľné ⁶	71 318	88 246	71 623	77 620	82 800	116,1
SALDO⁸						
Celkom ⁴	306 820	293 947	92 354	85 126	37 530	12,2
z toho: nahraditeľné ⁵	447 529	440 330	267 596	263 908	237 690	53,1
nenahraditeľné ⁶	-140 709	-146 383	-175 242	-178 782	-200 160	142,3
POTRAVINÁRSKE VÝROBKY⁹						
DOVOZ³						
Celkom ⁴	3 049 290	3 065 282	2 988 178	3 022 841	3 227 974	105,9
z toho: nahraditeľné ⁵	2 438 641	2 447 182	2 334 319	2 299 600	2 511 364	103,0
nenahraditeľné ⁶	610 649	618 100	653 859	723 240	716 610	117,4
VÝVOZ⁷						
Celkom ⁴	2 371 776	2 088 084	1 840 687	1 892 245	1 912 989	80,7
z toho: nahraditeľné ⁵	2 075 491	1 838 785	1 595 853	1 591 772	1 599 750	77,1
nenahraditeľné ⁶	296 285	249 299	244 834	300 472	313 239	105,7
SALDO⁸						
Celkom ⁴	-677 514	-977 198	-1 147 491	-1 130 596	-1 314 985	194,1
z toho: nahraditeľné ⁵	-363 150	-608 397	-738 466	-707 828	-911 614	251,0
nenahraditeľné ⁶	-314 364	-368 801	-409 025	-422 768	-403 371	128,3
AGROOBCHOD CELKOM¹⁰						
DOVOZ³						
Celkom ⁴	3 963 884	3 898 024	3 789 628	3 845 149	4 104 344	103,5
z toho: nahraditeľné ⁵	3 141 208	3 045 296	2 888 904	2 865 506	3 104 774	98,8
nenahraditeľné ⁶	822 676	852 729	900 724	979 642	999 570	121,5
VÝVOZ⁷						
Celkom ⁴	3 593 190	3 214 773	2 734 490	2 799 678	2 826 889	78,7
z toho: nahraditeľné ⁵	3 225 588	2 877 229	2 418 033	2 421 586	2 430 850	75,4
nenahraditeľné ⁶	367 603	337 545	316 457	378 093	396 039	107,7
SALDO⁸						
Celkom ⁴	-370 694	-683 251	-1 055 137	-1 045 470	-1 277 455	344,6
z toho: nahraditeľné ⁵	84 379	-168 067	-470 871	-443 920	-673 924	-798,7
nenahraditeľné ⁶	-455 073	-515 184	-584 267	-601 550	-603 531	132,6

Prameň: ŠÚ SR, výpočty NPPC-VÚEPP¹¹

1/ Indicator, 2/ agricultural products, 3/ import, 4/ in total, 5/ out of which: replaceable, 6/ irreplaceable, 7/ export, 8/ trade balance, 9/ food products, 10/ agri-food trade in total, 11/ Source: SO SR, NPPC-VÚEPP calculations

Podiel slovenských výrobkov na domácom trhu

Pre slovenský agropotravinársky sektor je veľmi dôležité, aby sa cez sieť obchodných reťazcov predalo čo najviac slovenských výrobkov. Ako sú konkurencieschopné na domácom trhu sa dá vydedukovať z údajov o podiele slovenskej potravinárskej výroby na domácom trhu. K jeho stanoveniu sme v predkladanom príspevku využili dva metodické prístupy, ktoré sú detailne popísané v metodickej časti príspevku.

➤ Stanovenie podielu slovenských výrobkov z tržieb a finančného objemu zahraničného obchodu

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, z nasledujúceho grafu je evidentné, že v roku 2016 (v porovnaní s rokom 2012) pri viac ako polovici odborov potravinárskeho priemyslu klesol podiel slovenských výrobkov na domácom trhu.

Tab. 6 Podiel slovenských potravinárskych výrobkov na domácom trhu (%)

Share of Slovak food products in the domestic market (%)

Odbor ¹	2012	2013	2014	2015	2016	Rozdiel v p.b. ² 2016-2012
Mliekárenský ³	66,2	62,8	62,3	61,0	59,1	-7,2
Mäsový ⁴	39,4	36,5	37,4	39,0	38,1	-1,3
Hydinársky ⁵	26,4	33,8	27,1	29,9	42,4	16,6
Mlynský ⁶	42,6	44,7	45,5	64,2	47,2	4,6
Pekárensko-cukrárenský ⁷	38,8	34,6	34,2	22,7	32,0	-6,8
Pivovarnícko-sladovnícky ⁸	83,1	79,3	77,8	75,9	77,3	-5,8
Liehovárnícky ⁹	22,7	28,6	25,6	15,2	6,0	-16,7
Škrobárenský ¹⁰	58,7	57,3	52,6	55,3	48,0	-10,7
Tukový ¹¹	16,8	19,5	13,5	13,9	13,0	-3,8
Cukrovarnícky ¹²	20,3	22,6	21,2	61,9	59,1	38,8
Cukrovinkársko-pečivár. ¹³	15,8	17,7	18,4	17,3	17,1	1,3
Nápojový ¹⁴	59,2	59,6	53,1	49,0	39,8	-19,4
Vinársky ¹⁵	51,3	46,1	47,9	52,1	56,9	5,6
Konzervárenský ¹⁶	26,5	30,3	30,2	39,4	37,9	11,4
Mraziarenský ¹⁷	18,6	6,3	4,1	11,3	10,0	-8,6
Spracovanie rýb ¹⁸	23,9	15,5	12,0	21,2	24,4	0,5

Prameň: ŠÚ SR, Potrav (MPRV SR), výpočty NPPC-VÚEPP¹⁹

Poznámka: Výpočet z tržieb a finančného objemu zahraničného obchodu; údaje za tukový a cukrovinkársko-pečivársky priemysel sú odhadnuté NPPC-VÚEPP kvôli vysokým objemom reexportov v uvedených priemysloch²⁰

1/ Industry, 2/ difference in percentage points, 3/ milk industry, 4/ meat industry, 5/ poultry industry, 6/ milling industry, 7/ bakery industry, 8/ brewing and malting industry, 9/ distillery industry, 10/ starch industry, 11/ fat industry, 12/ sugar industry, 13/ confectionery industry, 14/ beverages industry, 15/ wine industry, 16/ canning industry, 17/ freezer industry, 18/ fishing industry, 19/ Source: ŠÚ SR, Potrav (MPRV SR); NPPC-VÚEPP calculations, 20/ Note: calculation from sales and financial volume of foreign trade; data on fat industry and confectionery industry are estimated by NPPC-VÚEPP because of high reexports

Čo sa týka kľúčových odborov zabezpečujúcich základnú výživu obyvateľstva, v období rokov 2012-2016 v obchodnej sieti klesol podiel produktov slovenského mliekarenského a mäsového priemyslu. Naopak, výrazne pozitívny vývoj zaznamenávame v hydínárskom priemysle (+16,6 p. b.). Uvedené odbory spracovávajú produkty živočíšnej výroby, pričom prvé dva musia svoju surovinovú základňu dopĺňať dovozom zo zahraničia vzhľadom na nesebestačnosť v produkcii mlieka a ošipáných.

Podiel výrobkov slovenského mlynského priemyslu v roku 2016 dosiahol 47,2 %, čo podľa nášho názoru nie je optimálny stav vzhľadom na vysoké prebytky pšenice na slovenskom trhu. Pekárske výrobky sa vyznačujú nižšou trvanlivosťou s prevahou čerstvého chleba a pečiva, ktorých zahraničná obchodná výmena nie je tak intenzívna ako pri iných odboroch. Napriek tomu ich podiel na domácom trhu klesá (-6,8 p. b.). Na uvedený vývoj nemalou mierou vplýva rast ponuky pečiva upečeného v maloobchodných predajniach zo zmrazeného polotovaru z dovozu.

Z odborov produkujúcich nápoje si napriek miernemu poklesu bezkonkurenčne najlepšiu pozíciu udržiava pivovarnícko-sladovnícky priemysel so 77,3%-ným podielom na slovenskom trhu. Nápojový odbor pokrýva 39,8 % a vinársky 56,9 % domáceho trhu s tým, že dopyt po slovenskom víne rastie, pri nealkoholických nápojoch domácej proveniencie je situácia opačná. Konkrétny vývoj sledovaného ukazovateľa pri jednotlivých odboroch potravinárskeho priemyslu v období rokov 2012-2016 je uvedený v tabuľke 6.

➤ *Stanovenie podielu slovenských výrobkov z naturálneho objemu výroby a zahraničného obchodu*

Vývoj podielov slovenských výrobkov na domácom trhu vypočítaný z naturálneho objemu výroby a ukazovateľov zahr. obchodu bol v období rokov 2012-2016 diferencovaný. Konkrétne hodnoty sú uvedené v tabuľke 7, pričom je evidentné, že v niektorých prípadoch sa značne líšia od hodnôt vypočítaných na základe predchádzajúceho metodického postupu.

Vzhľadom na variabilný vývoj sledovaného ukazovateľa v monitorovanom období, v grafe 3 je názorne uvedený trend jeho vývoja v dvoch po sebe nasledujúcich 3-ročných obdobiach, a to pri oboch variantných výpočtoch. Z výsledkov vyplýva, že nezávisle od metodického prístupu, v druhej polovici sledovaného obdobia (2014-2016) jednoznačne klesol podiel slovenských výrobkov mliekarenského, pekárskeho, pivovarnícko-sladovníckeho, nápojového a mraziarenského priemyslu na domácom trhu. Naopak, podiel slovenských výrobkov hydínárskeho a mlynského priemyslu zaznamenáva na domácom trhu jednoznačne rastúce tendencie. Vývoj v ostatných odboroch sa pri oboch metodických postupoch diametrálne odlišuje s pozitívnym vývojom pri vinárskom a konzervárenskom priemysle pri výpočte z finančných objemov a pri mäsovom priemysle pri výpočte z naturálnych objemov výroby a zahraničného obchodu.

Tab. 7 Podiel slovenských potravinárskych výrobkov na domácom trhu (%)

Share of Slovak food products in the domestic market (%)

Odbor ¹	2012	2013	2014	2015	2016	Rozdiel v p. b. ² 2016-2012
Mliekarenský ³	60,7	41,1	40,2	51,3	47,0	-13,7
Mäsový ⁴	44,8	42,6	49,5	51,7	46,5	1,8
Hydinársky ⁵	37,5	28,5	30,2	42,4	41,6	4,1
Mlynský ⁶	78,2	78,9	81,9	74,1	80,1	1,9
Pekárensko-cukrárenský ⁷	14,1	11,8	11,2	14,9	14,6	0,5
Pivovarnícky ⁸	73,0	67,6	67,6	62,7	65,2	-7,8
Výr. nealkohol. nápojov ⁹	64,7	66,2	64,1	61,8	62,8	-1,9
Vinársky ¹⁰	33,0	42,4	26,5	35,3	40,2	7,2
Konzervársky ¹¹	34,1	25,3	22,3	25,8	19,1	-14,9
Mraziarenský ¹²	36,6	65,0	30,2	12,3	16,6	-19,9

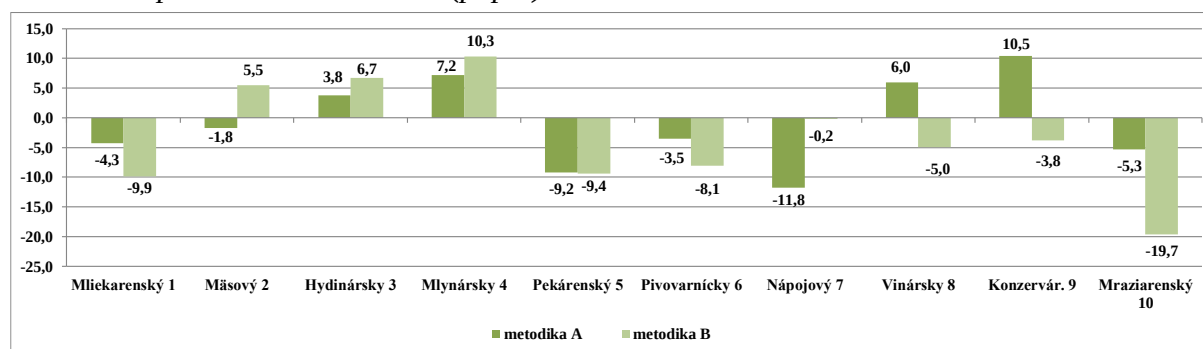
Prameň: ŠÚ SR, Radela s.r.o., Potrav (MPRV SR), výpočty NPPC-VÚEPP¹³

Poznámka: výpočet z naturálneho objemu výroby a zahraničného obchodu¹⁴

1/ Industry, 2/ difference in percentage points, 3/ milk industry, 4/ meat industry, 5/ poultry industry, 6/ milling industry, 7/ bakery industry, 8/ brewing industry, 9/ beverages industry, 10/ wine industry, 11/ canning industry, 12/ freezer industry, 13/ Source: SO SR, Radela Ltd., Potrav (MPRV SR); NPPC-VÚEPP calculations, 14/ Note: calculation from natural volumes of production and foreign trade

Graf 3 Zmena podielu slovenských výrobkov na domácom trhu v období rokov 2014-2016 v porovnaní s obdobím rokov 2011-2013 (p. b.)

Change in the share of Slovak products on domestic market in 2014-2016 as compared with 2011-2013 (p. p. *)

Prameň: ŠÚ SR, Radela s.r.o., Potrav (MPRV SR); výpočty NPPC-VÚEPP¹¹

Poznámka: metodika A - výpočet z tržieb a finančného objemu obchodu; metodika B - výpočet z naturálneho objemu výroby a obchodu

1/ Milk industry, 2/ meat industry, 3/ poultry industry, 4/ milling industry, 5/ bakery industry, 6/ brewing industry, 7/ beverages industry, 8/ wine industry, 9/ canning industry, 10/ freezer industry, 11/ Source: ŠÚ SR, Radela Ltd., Potrav (MPRV SR); NPPC-VÚEPP calculations, 12/ Note: Methodology A - calculation from sales and financial volume of trade; Methodology B - calculation from natural volumes of production and trade; *p. p. - percentage points

Čo sa týka výpovednej schopnosti prezentovaných metodických prístupov, v ďalších riešeníach odporúčame prvý metodický prístup aplikovať na globálnejšie agregácie údajov

(napr. stanovenie podielu slovenských výrobkov na domácom trhu podľa jednotlivých odborov potravinárskeho priemyslu). So zreteľom na disponibilitu údajov druhý metodický prístup odporúčame prednostne aplikovať na konkrétne komodity.

Závery

Príspevok sa zameriava na vybrané aspekty konkurencieschopnosti slovenských potravinárskych výrobkov na domácom a zahraničnom trhu v období rokov 2012-2016. Konkrétne ide o analýzu relevantných ekonomických ukazovateľov potravinárskeho priemyslu, sebestačnosti SR v agropotravinárskych komoditách, zahraničnej obchodnej výmeny a identifikáciu podielu slovenských potravinárskych výrobkov na domácom trhu.

Z výsledkov vyplýva, že potravinársky priemysel ako celok prosperuje jeho výnosy dlhodobo prevyšujú náklady. Napriek uvedenému v dôsledku vysokej konkurencie na liberalizovanom trhu EÚ a tlaku obchodných reťazcov na cenu suroviny sme v sledovanom období zaznamenali stagnáciu, resp. pokles jeho výkonnosti meranú vývojom výroby a tržieb. Dôležitým je fakt, že produktivita práce z pridanej hodnoty, ktorá je významným ekonomickým indikátorom konkurencieschopnosti odvetvia v čase rastie, čo je spôsobené poklesom pracovných síl.

Potravinársky priemysel disponuje dostatočnou surovinovou základňou pre spracovanie hovädzieho a hydinového mäsa, obilnín, olejnin, cukru a hrachu z domácej produkcie. Pri uvedených komoditách vznikajú prebytky pre vývoz do zahraničia. Pokiaľ za prah potravinovej bezpečnosti považujeme mieru sebestačnosti na úrovni 80 %, potom ho minimálne dosahujeme pri zelenine, mlieku a vajciach. Nepriaznivá situácia je pri ovocí, zemiakoch, šošovici, fazuli a bravčovom mäse, kde dosahujeme najnižšie hodnoty miery sebestačnosti.

Na domácom trhu je prioritné odolať pretlaku zahraničných dovozov a zvýšiť podiel slovenských výrobkov v domácej maloobchodnej sieti. Nízka konkurencieschopnosť slovenských potravín sa prejavuje masívnym dovozom nahraditeľných potravinárskych výrobkov, ktoré si vieme vyrobiť v domácich podmienkach a z vlastných surovín. Uvedené komodity sa na celkovom dovoze v roku 2016 podieľali až 77,8 %. Celkovo s potravinárskym tovarom dosahujeme vysoké pasívum, ktoré sa v čase zhoršuje. Na druhej strane zo Slovenska vyvážame nadmerné množstvo agrárnych surovín, ktoré sa k nám vracajú vo forme produktov zahraničného potravinárskeho priemyslu.

Identifikácia podielu slovenských výrobkov v maloobchodnej sieti SR bola vykonaná na základe dvoch metodických prístupov, ktoré sú založené na štatisticky dostupných údajoch, pričom jeden je vo finančnom a druhý v naturálnom vyjadrení. Z výsledkov jednoznačne vyplynulo, že v období rokov 2014-2016 v porovnaní s predchádzajúcim 3-ročným obdobím klesol podiel slovenských výrobkov mliekarenského, pekáraenského, pivovarnícko-sládovničkeho, nápojového a mraziarenského priemyslu na domácom trhu. Naopak, podiel slovenských výrobkov hydinárskeho a mlynského priemyslu rastie.

Použitá literatúra

- [1] BLAAS, G. (2013): Poľnohospodárstvo a potravinárstvo Slovenska z hľadiska prechodu k vyššiemu štádiu rozvoja. Working papers 52. Bratislava: EÚ SAV, s. 46, 2013 ISSN 1337-5598 (elektronická verzia).
http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/238_blaas_vo_worde1.pdf
- [2] GÁLIK, J. (2017 a): Hovädzí dobytok. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2017.
- [3] GÁLIK, J. (2017 b): Jatočné ošípané. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2017.
- [4] GÁLIK, J. (2017 c): Ovce. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2017.
- [5] HUTNÍK, F. (1999): Národohospodárske dimenzie agropotravinárstva.
In: Agropotravinársky sektor v transformujúcej sa ekonomike. Bratislava: VÚEPP, 1999, s. 167, ISBN 80-8058-141-X.
- [6] CHRASTINOVÁ, Z. a kol. (2017): Ekonomický potenciál slovenského poľnohospodárstva a potravinárstva v kontexte medzinárodných komparácií a tvorba indikátorov a aplikačných riešení pre hodnotenie dopadov agrárnych politík. Štúdia č. 198/2017, Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2017. 171 s., ISBN 978-80-8058-615-7.
- [7] CHRASTINOVÁ, Z. - ADAM, Š. - BELEŠOVÁ, S. (2018): Ekonomické aspekty poľnohospodárstva a potravinárstva. In: Ekonomika poľnohospodárstva, roč. XVIII. č. 1, 2018, s. 5 – 38, ISSN 133-6336.
- [8] JAMBOROVÁ, M. (2017 a): Obilniny. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2016 ISSN 1337-4478.
- [9] JAMBOROVÁ, M. (2017 b): Hydina a vajcia. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2017.
- [10] JAMBOROVÁ, M. (2017 c): Zemiaky. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2017.
- [11] JAMBOROVÁ, M. (2017 d): Strukoviny. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2017.
- [12] MASÁR, I. (2017): Mlieko. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2017.
- [13] MATOŠKOVÁ, D. - GÁLIK, J. - JAMBOROVÁ, M.: Vybrané aspekty konkurencieschopnosti v dodávateľsko-odberateľskom reťazci agropotravinárskych komodít. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2018, s. 168, 107 tabuliek v texte, 42 grafov

v texte, 32 tabuľkových príloh, ISBN 978-80-8058-623-2.

- [14] MERA VÁ, E. (2016 a): Ovocie. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2016.
- [15] MERA VÁ, E. (2016 b): Zelenina. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2016.
- [16] MERA VÁ, E. (2016 c): Olejniny. Situačná a výhľadová správa. Bratislava: NPPC-VÚEPP, 2016.
- [17] Konceptia rozvoja potravinárskeho priemyslu 2014-2020. Bratislava: MPRV SR, 2014, s. 102.

Došlo 20. 5. 2018

Kontaktné adresy

Ing. Dagmar MATOŠKOVÁ, PhD.

Ing. Jozef GÁLIK, PhD.

NPPC-Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Trenčianska 55,
824 80 Bratislava, Slovenská republika

tel. 02 58243 273

e-mail dagmar.matoskova@vuepp.sk

tel. 037 6546202

e-mail jozef.galik@nppc.sk
